

Problemes metodològics i Estadístics en la realització anual de la "Memòria Econòmica de Catalunya"

Andreu Gispert i Llavet

■ OBJECTIU

NO pretenc fer una exposició teòrica sobre els problemes metodològics i estadístics en la realització de la Memòria Econòmica de Catalunya, com podria fer pensar el guió que he preparat per incloure'l a la invitació. Em centraré únicament a comentar, en primer lloc, el plantejament que ens varem fer en el moment de començar la realització de la Memòria, les opcions que nosaltres varem fer i el perquè de les correccions introduïdes al llarg dels tretze anys de fer-la. En segon lloc, explicaré el procés de creació d'informació i les fites assolides. En tercer lloc, intentaré de valorar els diferents valors de conjuntura disponibles, tant quantitativs com de tendència, i la possibilitat d'utilització de diferents instruments tècnics d'anàlisi d'aquests indicadors. Finalment, voldria assenyalar els grans buits que hi ha d'informació, els problemes que planteja el fet de qui sigui el productor de la informació i el camí que s'hauria de córrer per a poder fer un replantejament de fons de l'anàlisi de l'evolució anual de l'economia catalana. Sóc conscient que l'objectiu potser és excessivament ambiciós, però, si més no, intentaré d'assenyalar els grans trets d'aquests temes.

1 ■ PLANTEJAMENT DE L'ANÀLISI DE L'EVOLUCIÓ ANUAL DE L'ECONOMIA CATALANA

A / ELS CONDICIONAMENTS

1.1 ■ Neix el 1965 com a Memòria sobre l'evolució de la indústria catalana. Això condiciona en certa manera el plantejament, la seva estructura i el contingut.

1.2 ■ Disponibilitats d'informació. — Gairebé no hi havia informació quantita-

tiva sobre l'economia catalana, i l'existent no era disponible en el temps oportú per a l'anàlisi de l'economia catalana. Feia dos anys que s'havia començat l'enquesta de conjuntura i aquell era el primer any en què s'havia estès a tot Catalunya. S'havien començat a construir algunes sèries quantitatives d'indicadors conjunturals, que sovint eren a nivell de Barcelona i que solament, en reduïts casos, cobrien tot el Principat: consum d'electricitat, afiliats Assegurances Socials, matriculació de vehicles, etc.

1.3 ■ Macromagnituds i anàlisi sectorial. — Era evident que no es disposava d'un conjunt de macromagnituds coherents i en el temps necessari per a poder fer una opció sobre la realització a partir, bàsicament, d'una informació macroeconòmica. Les dades del Banc de Bilbao no eren ni suficients ni cobrien temporalment les necessitats. No restava cobert ni consum, ni inversió, ni producte, ni renda, ni exportacions, ni importacions, ni —encara menys— relacions amb la resta d'Espanya.

1.4 ■ Variables a nivell d'Estat. — D'altra banda, era evident que hi havia i hi ha unes variables que escapen totalment a l'anàlisi a nivell català i unes actuacions de les quals Catalunya era el subjecte passiu o, en el millor dels casos, subjecte indiferenciat.

1.5 ■ Dependència dels productors de la informació. — En aquell moment, no hi ha altres organismes productors d'informació que els de l'Administració Central; ni Diputacions, ni Ajuntaments, ni entitats collectives privades o semipúbliques, a excepció de reduïts exemples, en petits camps, no ofereixen informació regular i significativa sobre aspectes de l'evolució de l'economia catalana. Alhora, els organismes de l'Administració Central produeixen limitadíssima informació utilitzable a nivell català i, sobretot, la seva actitud és totalment negativa respecte a donar-la, suposant que la tinguin.

B / LES OPCIONS FETES

1.6 ■ Coneixement qualitatiu intrasectorial i territorial català enfront de la manca d'informació estadística i documental. — Aquesta va ésser una de les grans opcions fetes; amb la col·laboració de persones posades dins els sectors, calia suplir aquella manca. Període de tempteig, col·laboradors, Cambres, entervistes, informació menuda, etc.

1.7 ■ Anàlisi sectorial enfront de la manca de macromagnituds. — Amb l'opció primera es podia arribar a anàlisis sectorials relativament acceptables i, a partir d'aquestes anàlisis parcials, calia intentar de fer un esborrany de visió global de l'evolució de l'economia catalana.

1.8 ■ Anàlisi de les variables amb major arrelament territorial. — Una altra opció era que calia moure's sobre variables i actuacions que tinguessin el major arrelament territorial, sense la pretensió de poder filar massa prim en moltes ocasions. Així, encara que es partia d'un esquema clàssic d'anàlisi sectorial, especialment dels sectors productius, es va donar prioritat a l'activitat productiva, a la demanda dirigida al sistema productiu català, quelcom sobre demandes sec-

torials de Catalunya, actuacions de l'Administració en obres a Catalunya, implantació d'empreses, etc.

1.9 ■ **Preferència a l'àmbit global català sobre els àmbits comarcals.** — Aquesta opció venia forçada per la dificultat de trobar la col·laboració continuada i suficient per a poder donar un enfocament més territorial a l'anàlisi. Es mantingué la preocupació de poder oferir aquesta informació i baixar sempre que fos possible a informacions locals, àdhuc per raons de les entitats productores de la Memòria, però sí que es va renunciar a certes informacions locals que no aportaven gairebé res al contingut de la Memòria.

1.10 ■ **Creació d'informació econòmica.** — Aquesta era una de les opcions cabdals fetes des de bon començament. La Memòria podria ésser en la mesura en què fóssim capaços d'avançar en el terreny de crear nova informació o bé, simplement, de fer-la sortir dels calaixos i racons on estava guardada o abandonada.

2 ■ PROCÈS DE CREACIÓ D'INFORMACIÓ ECONÒMICA

A / ESTRATÈGIA

2.1 ■ **Construir indicadors de conjuntura. Sèries mensuals. De tendència, quantitatius.** — Era un pas imprescindible per a l'anàlisi conjuntural.

2.2 ■ **Obtenció d'informació anual específica per Memòria.** — L'estratègia es munta en funció de les possibilitats reals de la Cambra. Això volia dir que calia renunciar a objectius que representessin un cost molt elevat permanentment. També calia fixar objectius viables tant en funció de la capacitat tècnica com de la possibilitat d'obtenció de resultats acceptables. Aquesta actitud representava la renúncia, de moment, a la construcció del conjunt coherent de macromagnituds, a l'obtenció d'estadístiques de producció, exceptuant aquells casos en què el nombre d'empreses fos reduït, o bé d'altres variables sobre les quals hi hagués informació qualitativa acceptable. Aquesta actitud portà a: 1) Obtenir informació quantitativa de variables en què el nombre d'empreses o bé entitats fos reduït; 2) Intentar de fer sortir a la llum pública la informació existent en mans d'Organismes de l'Administració Central i Local i d'altres entitats; 3) Portar a terme actuacions per al coneixement del comportament de certes variables sobre les quals no hi havia informació qualitativa.

B / RESULTATS

2.3 ■ **Sèries de producció, vendes, estocs, ocupació, tràfic, consum o demanda a Catalunya, etc.** Exemples: energia, ciment, habitatges, fibres químiques, vehicles, mineria, carbó, potasses, ports, aeroports, caixes d'estalvi, tractament de fibres per a la indústria llanera, etc. Són les sèries mensuals que es publiquen al Butlletí d'Estadística i Conjuntura.

És un esforç de creació que en alguns casos ha obligat l'Entitat o les agrupacions a l'elaboració periòdica de la informació de base i que acaba publicant-la, i també és un esforç de millor definició i perfeccionament de la presentació de la informació.

2.4 ■ Encara que les actuacions han estat sovint paral·leles, el fet és que s'han dedicat molts esforços a conèixer el comportament del Sector públic *en matèria d'inversions*. Es comença amb aquells organismes que realitzen inversió en *obres públiques* quantitativament importants per a cobrir el camp del sector de la construcció; aquesta acció arriba a permetre una bona aproximació al comportament de la inversió pública a Catalunya, amb problemes en alguns Departaments i sobretot en les Corporacions Locals. Es fan esforços importants també sobre altres temàtiques, amb resultats relativament acceptables:

- Camp de l'educació.
- De l'agricultura.
- De les altes de noves indústries i ampliacions, de les inversions estrangeres, de la concentració d'empreses, etc.
- Del sistema financer, crèdit públic, banca amb la seu social a Catalunya, dipòsits de la banca que opera a Catalunya, amb problemes de difícil solució.
- Transports: ports, aeroports, ferrocarril i transports de viatgers per carretera.
- De correus i telègrafs.
- De l'exportació.

2.5 ■ La manca d'informació total sobre certes variables ens ha portat a actuacions més amples que aquella limitació inicial que fixava el nombre de consultes a realitzar. En aquest aspecte, des del 1972 s'intenta d'investigar a fons tres variables importants: el *comportament dels preus* a nivell de fàbrica, el dels *costos de la mà d'obra* en la indústria, i el de les *inversions industrials*, amb resultats força positius, especialment en el darrer cas.

2.6 ■ A part d'aquesta actuació en la informació estadística, també s'ha intentat d'entrar en el terreny de les actuacions, no mesurables per inversions, del sector públic a organismes col·lectius, amb resultats molt desiguals.

3 ■ ELS INDICADORS DE CONJUNTURA (SÈRIES MENSUALS). EXISTÈNCIA I VALORACIÓ

activitat, estocs, comandes, preus, etc.

3.1 ■ D'una manera global, a nivell de sectors industrials i per l'anàlisi conjuntural de periodicitat mensual o trimestral, els indicadors són relativament abundosos i comparables als disponibles en països seriosos, amb dues fallades molt importants: la d'unes sèries vàlides sobre l'evolució de l'ocupació i l'atur, i la de l'evolució dels salaris.

3.2 ■ Els indicadors de tendència. Són plenament vàlids, amb millor nivell de cobriment d'empreses que els del Ministeri d'Indústria i amb una informació molt més ampla. En general, tenen un índex de dispersió més elevat, fruit en part d'un problema estrictament de sistema de tabulació. Cal fer dues observacions: necessitat de saber utilitzar-los, i desconfiar de la seva utilització com més detallat es va fent el nivell de sectorialització.

3.3 ■ No hi ha indicadors de conjuntura dels sectors de serveis i són limitats als indicadors de demanda de Catalunya, encara que no es pot avançar més si no es passa a indicadors dels grans components de la demanda global.

3.4 ■ Disponibilitat temporal. Planteja problemes.

4 ■ DISPOSICIÓ I UTILITZACIÓ D'INSTRUMENTS TÈCNICS D'ANÀLISI DELS INDICADORS DE CONJUNTURA

4.1 ■ Desestacionalització, eliminació de comportaments irregulars, cicle-tendència. Mètode X-11 del *Bureau of Census*. Elecció. Problemes: adaptació, enquestes de tendència. S'utilitza des de fa uns anys.

4.2 ■ Cicle de referència. S'hi treballa, però presenta dificultats greus.

4.3 ■ Índex de difusió: simple, compost. S'hi treballa.

4.4 ■ Mètodes de previsió: model Box & Jenkins. Es treballa en la seva possible utilització.

5 ■ ELS GRANS BUI TS D'INFORMACIÓ

Una mica 'per sobre, ja han quedat assenyalades les grans àrees en què hi ha buits d'informació econòmica molt importants.

5.1 ■ Indicadors conjunturals. (Sèries mensuals). Els camps que s'han de cobrir amb urgència són el de les sèries d'evolució dels salaris i el de les d'ocupació i atur.

□ **Salaris.**— La informació de la Cambra és anual i no té el plantejament de sèries de salaris, sinó de cost de mà d'obra. La via de regionalitzar les sèries de salaris, per enquesta, a nivell espanyol no em sembla una via vàlida, entre altres raons perquè les experiències fetes de regionalització d'enquestes no han donat resultats positius, àdhuc en aquest mateix cas (enquesta de salaris, de població activa, etc.), perquè el seu grau de cobriment és relativament reduït i perquè les respostes als organismes públics no han estat massa fines. Algunes experiències parcials d'enquesta directa em semblen positives (CEAM), però crec que s'hauria d'estimar una altra via que podria donar resultats immediats i positius, sense un cost excessiu: les declaracions salarials, a partir d'enguany, a efectes de l'impost sobre el rendiment del treball personal.

□ **Ocupació.**— Informació existent i problemes. Les nombroses fonts. La manca de coordinació, la incoherència entre elles, etc. La desaparició de certs organismes, per tant, de la font, etc. L'enquesta de població activa. Fruits que són utilitzables per a muntar sèries retrospectives, però que no serveixen com a indicadors vius de conjuntura. Sèries sectorials acceptables. Noves idees: enquesta; I.N.P., Assegurances Socials.

5.2 ■ Informació econòmica sectorial.

- Sanitat, Assegurances Socials. No hi ha res d'utilitzable amb regularitat en la Memòria. El fracàs més contundent que hem tingut s'ha produït en aquest àmbit. El capítol de població que caldria cobrir: població, ocupació, educació i formació, i sanitat, ha anat sempre coix, tant a nivell d'equipaments, actuacions, etc., com de sanitat.
- Sector públic: en especial Corporacions Locals i Departament de Sanitat i Assegurances Socials (pressupostos, ingressos i despeses, fonts de finançament i forma de les despeses).
- Sistema financer: crèdit del sistema creditici, especialment de la banca privada. Informació existent, si més no, a nivell anual. Sens dubte serien importants les sèries mensuals.
- Proveïment d'aigua.
- Transports: ampliació de la informació en matèria de transports per ferrocarril i informació de transport de mercaderies per carretera.
- Comerç interior: informació molt difícil de cobrir.
- Les produccions dels sectors, especialment dels industrials.

5.3 ■ Informació econòmica agregada. — Tot per realitzar. S'està al mateix nivell del 1965, però el camí recorregut permet ja plantejar-se, amb possibilitats d'arribar a realitzacions eficaces i de donar-hi continuïtat, la realització de la Comptabilitat Nacional de Catalunya. A través d'aquesta via, és per on caldria fer front a temes sobre els quals, a nivell sectorial, també manca informació, per exemple, quantificació de la demanda catalana o de la demanda global dirigida al sector català, als temes de la quantificació de les relacions amb la resta d'Espanya, etc.

No crec que sigui necessària la realització anual de la comptabilitat; el que sí cal és fer un esforç important per a realitzar-la bé un primer any i repetir-la cada quatre o cinc anys. Això permetria fixar les bases per a l'elaboració anual d'uns agregats imprescindibles per fer més ben feta l'anàlisi de l'evolució de l'economia catalana:

- Valor afegit per grans branques.
- Consum final privat.
- Formació bruta de capital.
- Ingressos del Sector Públic.
- Despeses del Sector Públic en consum i formació de capital.

5.4 ■ Informació a nivell territorial. — La informació existent és molt migrada i caldrà fer un esforç important per donar resposta a les necessitats de coneixement de les realitats territorials.

6 ■ ORDRE DE PRIORITATS

- 6.1 ■ La més urgent de totes, el pas primer que caldria fer, és el de les sèries de salaris i ocupació. Primer, perquè és una informació imprescindible per a qualsevol anàlisi, i segon, perquè són passos necessaris per arribar als agregats.
- 6.2 ■ Tots els aspectes referents al Sector Públic en el seu sentit més ampli.
- 6.3 ■ La Comptabilitat Nacional i els agregats esmentats.
- 6.4 ■ Informació territorial i sectorial.
- 6.5 ■ El problema de les estadístiques de producció industrial, si més no de les d'una sèrie de productes bàsics.

7 ■ LES ENTITATS PRODUCTORES

- 7.1 ■ No em sembla imprescindible que qui faci una anàlisi de l'evolució de l'economia catalana hagi d'ésser el productor de la informació, però sí que cal que tingui un bon coneixement de com s'ha preparat aquella informació. Un dels problemes permanents que hem patit és el canvi de quantitat o de significació de les sèries, el desconeixement de com eren realitzades, etc.
- 7.2 ■ Em sembla que ací hi ha tasques en què la Generalitat hauria d'anar-hi entrant, més ben dit, crec que els passos assenyalats caldria que fossin fets, tots però en especial els referents al Sector Públic, per la Generalitat, i també que fes seva la tasca de coordinació i producció de la informació econòmica i estadística. Em sembla que no estem a nivell de poder negligir els esforços que facin altres Entitats, però sí que cal que hi hagi la fixació d'uns objectius i d'unes línies i unes normes a seguir.

8 ■ EL REPLANTEJAMENT DE L'ANÀLISI

Amb els passos donats i amb els que es proposen, crec que ja es podria fer un replantejament de la realització de la Memòria Econòmica de Catalunya. La utilització de les macromagnituds faria possible un millorament de l'anàlisi i la seva simplificació, on l'actual predomini de l'anàlisi sectorial podria situar-se a nivells més adients; on es podria fer l'anàlisi global i completa del comportament del Sector Públic i de la seva influència sobre la vida econòmica de Catalunya, i on l'anàlisi dels problemes a nivell comarcal hi podria tenir un pes específic.